

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра філологічних дисциплін та соціальних комунікацій

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ:
Методичні рекомендації до проведення
практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальностей 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,

Мукачєво 2024

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету протокол №5 від 18 грудня 2024 р.*

*Обговорено та схвалено на засіданні кафедри філологічних дисциплін та
соціальних комунікацій, протокол*

Укладач:

Моргун А. В. – канд. філол. наук, доц. кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій

Рецензент: Герцовська Н.О. – канд. філол. наук, доц. кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

C70

Соціальні комунікації: Методичні рекомендації до проведення практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», / уклад. А.В.Моргун. – Мукачево : МДУ, 2024. – 31 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять складені відповідно до навчальної програми з дисципліни "Соціальні комунікації" і призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (освітній ступінь «Бакалавр») з метою закріплення теоретичних знань, більш детального вивчення окремих тем або самостійного їх опанування.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ.....	6
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	8
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.....	11
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.....	12
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.....	12
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.....	13
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.....	14
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.....	14
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.....	15
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8.....	15
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9.....	16
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10.....	17
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11.....	17
ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ТА САМОКОНТРОЛЮ.....	18
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ.....	19
ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	24
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	26
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	29

ВСТУП

Мета вивчення дисципліни «Соціальні комунікації» – сформувати цілісне уявлення про феномен комунікації, основи теорії соціальної комунікації та дослідження конкретних форм і засобів комунікації в сучасній культурі, про основні поняття та моделі комунікації, а також комунікаційні технології в інформаційному суспільстві. Курс «Соціальні комунікації» є методологічною ланкою, що об'єднує документно-інформаційну та комунікативно-інформаційну складові підготовки студентів.

Метою практичних занять дисципліни «Соціальні комунікації» є формування знань про:

- соціальні комунікації у системі наук;
- виникнення та етапи розвитку комунікаційної діяльності в суспільстві
- типи комунікації, комунікаційний процес;
- комунікаторів та комунікантів як суб'єктів комунікаційного процесу;
- мову, засоби і зміст комунікації, аудиторію комунікації,
- інформаційний обмін в комунікативних системах.

Завдання практичних занять:

1.Розвиток навичок використання комунікативної компетенції для ефективної взаємодії в різних сферах спілкування;

2. Формувати вміння добирати та систематизувати інформаційні матеріали, що використовуються з комунікативною метою в різних суспільних сферах.

3.Формувати вміння застосовувати вербальні і невербальні засоби спілкування у різних видах навчальної та професійної діяльності.

4.Оволодіти вміннями використання засобів масової комунікації для отримання, переробки і створення актуальної інформації у вигляді документів, рефератів, доповідей, статей, інтерв'ю.

5.Розвиток навичок застосовування отриманих спеціальних знань, навичок та вмінь для ефективної міжособистісної комунікації

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікативних технологій.

ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Фахові компетентності

ФК1. Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах.

ФК4. Здатність аналізувати закономірності розвитку, документно-інформаційних потоків та масивів, як штучно створеної підсистеми соціальних комунікацій.

ФК6. Здатність підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації.

ФК9. Здатність використовувати PR та інші прикладні соціокомунікаційні технології в умовах сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури.

ФК14. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, постійного підвищення рівня інформаційної культури.

Результати навчання

РН2Впроваджувати та використовувати комунікаційні технології у соціальних системах, мультимедійне забезпечення інформаційної діяльності, технології веб-дизайну та веб-маркетингу.

РН7Забезпечувати ефективність функціонування документно-комунікаційних систем.

РН13Оцінювати результати діяльності та відстоювати прийняті рішення.

РН14Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію українською мовою та однією з іноземних мов.

РН15Використовувати різноманітні комунікативні технології для ефективного спілкування на професійному, науковому та соціальному рівнях на засадах толерантності, діалогу і співробітництва.

РН17Бути відповідальним, забезпечувати ефективну співпрацю в команді.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

з підготовки до практичних занять

та критерії оцінювання знань

1. При підготовці до практичних занять здобувачам вищої освіти рекомендується ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою.

2. Успішне вивчення курсу «Соціальні комунікації» передбачає комплексне використання різноманітних методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти на практичних заняттях: вправи, практична робота та методи стимулювання і мотивації до навчання (дискусії та диспути).

3. З метою формування професійної компетенції широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу, зокрема інтерактивні (робота в малих групах, мозковий штурм, опрацювання дискусійних питань). Формами і методами контролю є екзамен, фронтальне опитування, евристична бесіда, модульна контрольна робота, експрес-опитування, тестування знань, усне опитування, презентація, ситуативні завдання, колоквиум.

4. Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачем вищої освіти для планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у різних формах, які є найбільш відповідними до навчального матеріалу, що оцінюється таким чином: усне опитування, письмовий експрес-контроль на практичних заняттях, виступ здобувачів вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на практичних заняттях, комп'ютерне, бланкове тестування тощо.

Методи поточного контролю – це оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти протягом навчального семестру за національною чотирибальною шкалою усіх видів аудиторної роботи (практичні заняття, лабораторна, самостійна робота).

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення здобувача вищої освіти в освоєнні програмового матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування самостійної роботи здобувача. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, доповідь здобувача, роз'яснення, відповіді на запитання.

5. Основою усного контролю слугує монологічний наратив здобувача (у підсумковому контролі – більш повний, системний виклад матеріалу) або

запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді здобувача. Усний контроль проводиться на кожному практичному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі, можуть застосовуватися дидактичні картки, ігри, технічні засоби.

6.Критерії оцінювання тестових завдань є:

«Відмінно» – 100% - 90% вірних відповідей

«Добре» – 89%- 75% вірних відповідей

«Задовільно» – 74% - 60% вірних відповідей

«Незадовільно» – до 60% вірних відповідей

7.Методи усного контролю – бесіда, доповідь здобувача, роз'яснення.

Основою усного контролю слугує монологічна відповідь здобувача (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідальна форма – бесіда. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі, можуть застосовуватися дидактичні картки, ігри, технічні засоби.

8.Виконання практичних робіт: ситуаційна рольова гра, імітація, що визначає рівень його знань, умінь з предмету, і ставлення до навчання, ступінь його пізнавальної активності, свідомості, і вміння мислити, розв'язувати самостійно різноманітні завдання. Для практичних занять залежно від обсягу дисципліни, для кожного здобувача встановлюється обов'язковий мінімум виступів на семінарських заняттях у семестрі і мінімальна кількість виступів з обговореннями поставлених питань (участь у дискусіях); виконання в повному обсязі аудиторної роботи, обов'язкових завдань СРС.

Критерії оцінювання здобувача вищої освіти на практичних заняттях є:

«Відмінно» – прояв декількох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу тощо.

«Добре» – прояв двох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу з допущенням певних недоліків чи неточностей.

«Задовільно» – прояв одного виду активності на занятті: відповідь на запитання викладача неповна та не чітка, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу малоактивна, ініційована викладачем.

Пасивна присутність на занятті не оцінюється.

9.Самостійна робота здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті відповідно до поставленого завдання.

Критерії оцінювання самостійної роботи є:

«Відмінно» – здобувач міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і виконує роботу, вільно використовує набуті теоретичні знання при виконанні

самостійної роботи, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«Добре» здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його в самостійній роботі; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного завдання в самостійній роботі;

«Задовільно» – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але в роботі плутає поняття, практичні завдання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; виявляє неточності у знаннях при виконанні роботи, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«Незадовільно» – здобувач не опанував навчальний матеріал дисципліни, не відображає в роботі правильні результати, визначення, висновки в роботі не сформовані з опорою на теоретичні знання, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не виявляються.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		д. ф. н.
Змістовий модуль 1. «Теоретико-методологічні засади дисципліни «Соціальні комунікації»		
1.	<p>Головні компоненти комунікаційного процесу</p> <p>1. Комунікативний процес і його структура.</p> <p>2. Базові елементи комунікації: адресант, адресат, повідомлення, канал комунікації, інформаційний (комунікативний) шум, фільтри, зворотний зв'язок (зворотна інформація), контекст і ситуація.</p> <p>3. Засоби комунікації (коди): засоби мовної системи, паралінгвістичні засоби, компоненти інших семіотичних систем</p> <p>Література: [1, 2, 3, 11, 13]</p>	2
2.	<p>Структурні моделі комунікації</p> <p>1. Моделі масової комунікації (лідери громадської думки, пропагандистські моделі, «спіраль мовчання»).</p> <p>2. Прикладні моделі комунікації (релігійна комунікація, ділова, іміджева, психоаналіз і психотерапія, рекламна комунікація).</p>	2

	Література: [1, 2, 6, 11, 23]	
3.	<p>Комунікаційні бар'єри та комунікативні девіації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технічні бар'єри в комунікації. 2. Міжмовні бар'єри в комунікації. 3. Соціальні бар'єри в комунікації. 4. Психологічні бар'єри в комунікації. 5. Цензура як знаряддя комунікативного насильства. <p>6. Сутність, природа і типологія комунікативних невдач (девіацій)</p> <p>Література: [2, 3, 9, 10, 14]</p>	2
4.	<p>Теоретичні концепції комунікації та міждисциплінарний характер комунікативістики</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми комунікації в історії гуманітарної думки 2. Медіацентричні та соціоцентричні теорії комунікації. 3. Теорії масового суспільства, пропаганди і масової комунікації. 4. Концепції інформаційної епохи та дослідження нових медіа. 5. Сучасні тенденції комунікації: глобалізація, демасовізація, конгломерація, конвергенція. <p>Література: [7, 11, 21, 27, 29]</p>	2
Змістовий модуль 2. «Види комунікації»		
5.	<p>Вербальна комунікація</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «мова» і «мовлення». 2. Мовлення як спосіб передавання інформації. 3. Форми мовленнєвої комунікації: монолог, діалог, полілог. 4. Сперечання як різновид мовленнєвої комунікації. 5. Стратегія і тактика мовленнєвої аргументації. <p>Література: [1, 3, 9, 15, 16]</p>	2
6.	<p>Писемна комунікація</p> <p>Писемна комунікація: властивості, види, функції. Комунікативна компетенція: навички і вміння письма і читання. Мовленнєвий вплив писемної інформації. Типи фіксації писемних текстів. Особливості</p>	2

	<p>документної комунікації в ХХІ ст. Синтез мовленнєвих умінь різних видів у навчально-науковій та фаховій комунікації.</p> <p>Література: [1, 3, 9, 11, 20]</p>	
7.	<p>Усномовленнєва комунікація</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Властивості та ситуативна зумовленість усної комунікації. 2. Види усного спілкування. 3. Вміння говорити. 4. Вміння слухати. 5. Зворотний зв'язок у говорінні та слуханні. 6. Прийоми та правила ефективної усномовленнєвої комунікації. <p>Література: [1, 9, 10, 11, 12]</p>	2
8.	<p>Невербальна комунікація</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про невербальну комунікацію. 2. Пара- та екстралінгвальні особливості невербальної комунікації. 3. Організація простору та часу комунікативного процесу. 4. Форми невербальної комунікації у міжособистісних, групових та публічних взаєминах. 5. Невербальне спілкування у ділових ситуаціях. <p>Література: [1, 9, 10, 11, 12]</p>	2
Змістовий модуль 3. «Комунікації в соціумі»		
9.	<p>Міжособистісні комунікації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ситуаційні та психологічні передумови міжособистісної комунікації. 2. Вербальна і невербальна поведінка в міжособистісній взаємодії. 3. Культура міжособистісної комунікації. Тенденції розвитку міжособистісних комунікацій. 4. Феномен соціальних мереж. <p>Література: [1, 9, 10, 13, 14]</p>	2
10.	<p>Комунікація в малих групах</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, види і функції комунікації в малих групах. 2. Структура і динаміка комунікації в малих групах. 	2

	3. Прагматика комунікації в малих групах. 4. Культура комунікацій в малих групах. 5. Феномен віртуальних професійних соціальних мереж. Література: [9, 10, 12, 17, 26]	
11.	Комунікації в організаціях 1. Комунікація як функція управління. 2. Особливості внутрішніх комунікацій в організаціях. Комунікативні стилі в організаціях. 3. Види комунікацій в організаціях. 4. Форми ділової комунікації в організаціях. 5. Особливості маркетингових комунікацій. 6. PR як комунікаційна діяльність. Контрольний захід Література: [4, 5, 7, 23, 28, 29]	2
	Разом за семестр:	22

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема. Головні компоненти комунікаційного процесу

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти знання про комунікативний процес та його структуру. З'ясувати сутність базових елементів комунікації та сутність засобів комунікативного коду.

Питання для обговорення

1. Дайте визначення поняття «комунікативний процес». Охарактеризуйте його головні компоненти.
2. Назвіть базові елементи комунікації. Розкрийте сутність кожного елементу комунікації.
3. За якими ознаками класифікують засоби комунікативного коду?

Список рекомендованої літератури

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004.— 472 с.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник/ Ф.Бацевич.— К.: ВЦ «Академія», 2004.— 344 с.
3. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації/ Ф.Бацевич.— К.:Довіра, 2007.— 205с.
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч.

посіб. /Ю.В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.

5. Олійник О. Ділове спілкування : навч. посіб. / О. Олійник. – Красноармійськ : КП ДонНТУ, 2009. – 308 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема. Структурні моделі комунікації

Мета. Відпрацювати вміння теоретичного аналізу структурних моделей комунікації. Сформувати розуміння того, що спілкування відбувається як в межах певної культури, так і в міжкультурних відносинах із урахуванням інших етнічних цінностей і стереотипів.

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте структурні моделі комунікації.
2. Розкрийте сутність прикладних моделей комунікації.

Список рекомендованої літератури

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004.— 472 с.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник/ Ф.Бацевич.— К.: ВЦ «Академія», 2004.— 344 с.
3. Галлін Д., Манчіні П. Сучасні медіасистеми: три моделі відносин ЗМІ та політики / Переклад з англ. О. Насика. –К.: Наука, 2008. –320 с.
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб./ Ю.В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
5. Висоцька О.Є. Комунікація як основа соціальних перетворень (у контексті становлення постмодерного суспільства) : [моногр.] / О.Є.Висоцька.– Дніпропетровськ: Інновація, 2009.— 316с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема. Комунікаційні бар'єри та комунікативні девіації.

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти знання про комунікаційні бар'єри та комунікативні девіації. Навчити здобувачів вищої освіти моделювати ситуації міжкультурного спілкування з урахуванням етнічних стереотипів і табу.

Питання для обговорення

1. Технічні бар'єри в комунікації.

2. Міжмовні бар'єри в комунікації.
3. Соціальні бар'єри в комунікації.
4. Психологічні бар'єри в комунікації.
5. Цензура як знаряддя комунікативного насильства.
6. Сутність, природа і типологія комунікативних невдач (девіацій).

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник/ Ф.Бацевич.— К.: ВЦ «Академія», 2004.— 344 с.
2. Квіт С. Масові комунікації: [підручник] / С.Квіт.— К. : НАУКМА, 2008.— 206 с.
3. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
4. Кайдалова Л.Г. Психологія спілкування : навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х. : НФАУ, 2011. – 132 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : підручник / Л.Е. Орбан- Лембрик. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – 348 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема. Теоретичні аспекти комунікації та міждисциплінарний характер комунікативістики.

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти знання теоретичних аспектів комунікації та розуміння міждисциплінарного характеру комунікативістики.

Питання для обговорення

1. Проблеми комунікації в історії гуманітарної думки
2. Медіацентричні та соціоцентричні теорії комунікації.
3. Теорії масового суспільства, пропаганди і масової комунікації.

Список рекомендованої літератури

1. Квіт С. Масові комунікації: [підручник] / С.Квіт.— К. : НАУКМА, 2008.— 206 с.
2. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / Ю.В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
3. Белова А.Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики / А.Д.Белова // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук, праць. – К.: Логос, 2004. – Вип. 10. – С 11-16.
4. Іванов В. Ф. Соціологія масової комунікації:[навч. посібник]/ В.Ф.Іванов.— Черкаси : ЧДУ, 2003.— 193 с.
5. Косюк О. М. Теорія масової комунікації [Текст] / О.М. Косюк.— Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2007.— 147 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема. Вербальна комунікація.

Мета. Визначити основні засоби комунікації. Навчити здобувачів вищої освіти розрізняти поняття «мова» і «мовлення». Сформувати знання щодо основних функцій мови та сфери їх застосування.

Питання для обговорення

1. Поняття «мова» і «мовлення».
2. Мовлення як спосіб передавання інформації.
3. Форми мовленнєвої комунікації: монолог, діалог, полілог.
4. Сперечання як різновид мовленнєвої комунікації.
5. Стратегія і тактика мовленнєвої аргументації.

Список рекомендованої літератури

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чикарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 472 с.
2. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф.Бацевич. — К.: Довіра, 2007. — 205с.
3. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. — К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
4. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. : І.М. Плотницька, О.П. Левченко, З.Ф. Кудрявцева та ін. ; за ред. І.М. Плотницької, О.П. Левченко. — К. : НАДУ, 2011. — 128 с.
5. Пентилюк М.І. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. / М.І. Пентилюк, І.І. Маруніч, І.В. Гайдаєнко. — К. : Центр навчальної літератури, 2010. — 224 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема. Писемна комунікація

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти знання про властивості, види, функції писемної комунікації.

Питання для обговорення

1. Комунікативна компетенція: навички і вміння письма і читання.
2. Мовленнєвий вплив писемної інформації.
3. Типи фіксації писемних текстів.

Список рекомендованої літератури

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чикарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 472 с.
2. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф.Бацевич. — К.: Довіра, 2007. — 205с.

3. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / Ю.В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
5. Холод О.М. Соціальні комунікації: соціо і психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. – К. : КиМУ, 2010. – 391 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема. Усномовленнєва комунікація

Мета. Навчити здобувачів вищої освіти будувати діалогічне та монологічне усне мовлення, сформувані вміння логічно вибудовувати інформацію у процесі спілкування та розвивати вміння аргументовано доводити свої позиції під час спілкування.

Питання для обговорення

1. Властивості та ситуативна зумовленість усної комунікації.
2. Види усного спілкування.
3. Вміння говорити.
4. Вміння слухати.

Список рекомендованої літератури

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004.— 472 с.
2. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
3. Кайдалова Л.Г. Психологія спілкування : навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х. : НФАУ, 2011. – 132 с.
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / Ю.В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
5. Кручек В.А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування : навч. посіб. / В.А. Кручек. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 273 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Тема. Невербальна комунікація

Мета. Навчити здобувачів вищої освіти розрізняти поняття «вербальна» і «невербальна» комунікація. Сформувані у здобувачів вищої освіти вміння і навички «зчитування» інформації у співрозмовника за допомогою невербальних інформативних сигналів та здобувачів вищої освіти та усвідомити норми етикетної поведінки при використанні невербальних засобів спілкування.

Питання для обговорення

1. Пара- і екстралінгвістичні особливості невербальної комунікації.

2. Співвідношення понять "вербальна комунікація" і "невербальна комунікація".
3. Головні компоненти структури невербальної поведінки.
4. Класифікація невербальних засобів спілкування.

Список рекомендованої літератури

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004.— 472 с.
2. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. — К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
3. Кайдалова Л.Г. Психологія спілкування : навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х. : НФАУ, 2011. – 132 с.
4. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / Ю.В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
5. Кручек В.А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування : навч. посіб. / В.А. Кручек. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 273 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

Тема. Міжособистісна комунікація.

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти вміння і навички спілкування в малих соціальних групах, враховуючи емоційні стани співрозмовників, навчити уникати комунікативних невдач та аналізувати їх причини. Виховати комунікативно компетентну особистість.

Питання для обговорення

1. Поняття про міжособистісну комунікацію.
2. Ситуаційні та психологічні передумови міжособистісної комунікації.
3. Вербальна і невербальна поведінка в міжособистісній взаємодії.
4. Почуття та емоції як комунікативні дії.

Список рекомендованої літератури

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004.— 472 с.
2. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. — К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
3. Кайдалова Л.Г. Психологія спілкування : навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х. : НФАУ, 2011. – 132 с.
4. Олійник О. Ділове спілкування : навч. посіб. / О. Олійник. – Красноармійськ : КП ДонНТУ, 2009. – 308 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : підручник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – 348 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

Тема. Комунікація в малих групах.

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти вміння і навички спілкування в малих соціальних групах, враховуючи емоційні стани співрозмовників. Навчити здобувачів вищої освіти уникати комунікативних невдач та аналізувати їх причини.

Питання для обговорення

1. Поняття, види і функції комунікації в малій групі.
2. Структура і динаміка комунікації в малій групі.
3. Прагматика комунікації в малих групах.

Список рекомендованої літератури

1. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
2. Кайдалова Л.Г. Психологія спілкування : навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х. : НФАУ, 2011. – 132 с.
3. Кручек В.А. Психолого-педагогічні основи
міжособистісного спілкування : навч. посіб. / В.А. Кручек. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 273 с.
4. Плетнева О.Л. Усне ділове спілкування: навч. посіб. / О.Л. Плетнева. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2008. – 51 с.
5. Гірник А.М. Основи конфліктології/ Андрій Гірник.— К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010.— 222с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11

Тема 11. Комунікації в організаціях

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти вміння і навички комунікації як функції управління.

Питання для обговорення

1. Комунікація як функція управління.
2. Особливості внутрішніх комунікацій в організаціях.
3. Комунікативні стилі в організаціях.

Список рекомендованої літератури

1. Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві : психологія, технології, техніка публік рилейшнз : [моногр.] / В.М.Бебик.— К.: МАУП, 2005.— 440 с.
2. Братко О.С. Маркетингова політика комунікацій: [Навчальний посібник]/ О.С.Братко. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006.– 275 с.
3. Квіт С. Масові комунікації: [підручник] / С.Квіт.— К. : НАУКМА, 2008.— 206 с.

4.Висоцька О.Є. Комунікація як основа соціальних перетворень (у контексті становлення постмодерного суспільства) : [моногр.] / О.Є.Висоцька.— Дніпропетровськ: Інновація, 2009.— 316с.

5.Ковалевська Т.Ю.Основи ефективної комунікації: порадник управлінцеві на щодень [Навч. пос.]/ Т.Ю.Ковалевська, С.А.Бронікова. – Одеса : Фенікс, 2008.— 140с.

6.Косюк О. М. Теорія масової комунікації [Текст] / О.М. Косюк.— Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2007.— 147 с.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ТА САМОКОНТРОЛЮ

- 1.Роль мови та культури в процесах соціалізації людини.
- 2.Які елементи комунікативного коду найбільше впливають на результат спілкування.
- 3.Сутність та основні проблеми міжкультурної комунікації.
- 4.Роль національно-культурних символів і стереотипів у процесі міжкультурної комунікації.
- 5.Межі впливу національно-культурних стереотипів на формування етнічних упередженостей.
- 6.Особливості комунікативної поведінки українців.
- 7.Найважливіші типи комунікативних невдач у міжкультурному спілкуванні.
- 8.На чому ґрунтується розрізнення мовних і комунікативних девіацій?
- 9.Охарактеризуйте найважливіші типи комунікативних невдач, пов'язаних з особою адресанта, особою адресата, процесом комунікації, з особливостями використання каналів спілкування.
- 10.Наведіть приклади комунікативних невдач із текстів художньої літератури і поясніть їх причину.
- 11.Чому за основу типології мовних девіацій взято процес породження мовлення?
- 12.Назвіть етапи породження мовлення і визначте притаманні їм типові помилки слововживання.
- 13.Визначте найтиповіші помилки в комунікативній поведінці й мовленні друзів. Підкажіть шляхи їх уникнення.
- 14.Окресліть межі впливу національно-культурних символів і стереотипів у процесі міжкультурної комунікації, зокрема їх вплив на формування етнічних упередженостей.
- 14.У чому виявляється національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету?
- 15.Охарактеризуйте типи комунікативних табу.
- 16.Концепції інформаційної епохи та дослідження нових медіа.
- 17.Сучасні тенденції комунікації: глобалізація, демасовізація, конгломерація, конвергенція
- 18.Роль комунікації у суспільстві.
- 19.Основні відмінності спілкування людей і тварин.

20. Вплив персоналізації на сучасні процеси міжособистісного спілкування.
21. Найважливіші особливості сучасного спілкування.
22. Особливості документної комунікації в ХХІ ст.
23. Синтез мовленнєвих умінь різних видів у навчально-науковій та фаховій комунікації.
24. Зворотний зв'язок у говорінні та слуханні.
25. Прийоми та правила ефективної усномовленнєвої комунікації.
26. Яку інформацію несуть невербальні компоненти спілкування?
27. У чому сутність проксемики? Опишіть її роль у комунікації.
28. Поясніть, які жести, міміка, пози свідчать про позитивне й негативне ставлення співрозмовника до свого візаві.
29. Культура міжособистісної комунікації.
30. Тенденції розвитку міжособистісних комунікацій.
31. Феномен соціальних мереж.
32. Культура комунікацій в малих групах.
33. Феномен віртуальних професійних соціальних мереж.
34. Види комунікацій в організаціях.
35. Форми ділової комунікації в організаціях.
36. Особливості маркетингових комунікацій.
37. PR як комунікаційна діяльність.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ КУРСУ «СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ»

1. Які з перерахованих ознак мають відношення до поняття комунікація?
- а) комунікативність;
 - б) комунікабельність;
 - в) соціальна спорідненість;
 - г) всі відповіді вірні.
2. Назвіть функції соціальної комунікації.
- а) інформаційна;
 - б) експресивна;
 - в) прагматична;
 - г) всі відповіді вірні.
3. Вкажіть галузеві соціологічні теорії.
- а) соціологія міста;
 - б) етносоціологія;
 - в) соціологія політики;
 - г) соціологія культури.

4. Вкажіть які соціальні теорії відносяться до спеціальних соціальних теорій.
- а) соціологія медицини;
 - б) соціологія сім'ї;
 - в) соціологія освіти;
 - г) економічна соціологія.
5. Хто запропонував лінійну модель комунікації?
- а) Г.Лассвел;
 - б) Ф. Котлер;
 - в) Т. Лук'янець;
 - г) Л. Балабанова.
6. До якого типу категорій належить поняття «суспільство»?
- а) до категорій дисциплін суміжних із соціологією;
 - б) до безпосередніх соціологічних категорій;
 - в) до загальнонаукових категорій у соціологічному заломленні;
 - г) до специфічних категорій.
7. Що є кінцевим об'єктом маркетингового комунікаційного впливу?
- а) місцеві мешканці;
 - б) конкуренти;
 - в) споживач;
 - г) контролюючий орган.
8. Зазначте положення, в яких правильно характеризується дія соціальних законів:
- а) дія соціальних законів свідомо задається людьми;
 - б) люди завжди підпорядковуються діям соціальних законів і не можуть їх уникнути;
 - в) соціальні закони діють завжди і всюди без будь-яких виключень;
 - г) соціальні закони визначають виробничу діяльність людей.
9. Що таке кодування інформаційного повідомлення?
- а) система або окремі елементи захисту найбільш важливої інформації від посягань конкурентів;
 - б) система штрих-кодів, що використовується компанією, виходячи з певних нормативних установ держави;
 - в) процес перетворення комунікаційної ідеї відправника на певний набір комунікаційних символів;
 - г) використання виключно вербальних символів для інформаційної взаємодії з суб'єктами ринку.
10. Що є метою паблік-релейшнз?

- а) привернення уваги покупців, виклик зацікавленості і бажання придбати товар, здійснення поштовху до купівлі товарів;
- б) привертання уваги споживача, стимулювання купівлі і створення передумов для повторних закупівель, розвиток тривалих стосунків з одержувачем;
- в) посилення імпульсної купівлі;
- г) популяризація підприємств, організацій або окремих осіб серед цільових груп громадськості.

11. Зазначте, що є об'єктом соціологічного пізнання?

- а) виробнича діяльність людей;
- б) суспільство як цілісна соціальна реальність;
- в) взаємозв'язок природи і суспільства;
- г) психологія поведінки людей.

12. Як називається регулярна організація зустрічей з журналістами?

- а) прийом;
- б) бэкграундер;
- в) прес-реліз;
- г) прес-конференція.

13. Зазначте, які категорії не входять до поняття «соціальні інститути»?

- а) соціологія культури;
- б) соціологія молоді;
- в) соціологія праці;
- г) соціологія сім'ї.

14. Що відображають закони соціальної динаміки?

- а) етапи, причини і характер змін соціальної структури суспільства;
- б) тенденцію до збереження стабільності соціальної системи суспільства;
- в) стабільність соціальної структури суспільства;
- г) процеси соціальної стратифікації.

15. Що відображають закони соціальної статичності?

- а) напрям, форми, чинники розвитку соціального об'єкта;
- б) особливості зміни, еволюції соціального об'єкта;
- в) тенденцію до збереження стабільності соціальної системи;
- г) відносини між суспільством і особистістю.

16. Коли виникає соціальне?

- а) коли людина розмірковує про сенс свого життя;
- б) коли вона задовольняє свої вітальні потреби;
- в) коли поведінка одного індивіда підпадає під вплив іншого або групи (спільноти) незалежно від того, чи присутні фізично індивід або спільнота;
- г) коли людина розмірковує про добро і зло.

17. Що таке декодування інформаційного повідомлення?

- а) інтерпретація маркетингового повідомлення його безпосереднім відправником;
- б) інтерпретація маркетингового повідомлення його безпосереднім замовником;
- в) узгоджена інтерпретація маркетингового повідомлення його відправником та замовником;
- г) процес перетворення комунікаційних символів як складових повідомлення на певну думку.

18. На основі чого розробляється комунікаційна стратегія?

- а) стратегії конкурентів;
- б) звітності;
- в) загальної стратегії підприємства;
- г) даних за минулий рік.

19. Що розуміють під структурою соціологічного знання?

- а) орієнтацію соціологічного дослідження;
- б) рівні соціологічного пізнання;
- в) ступінь узагальнення соціологічного знання;
- г) певним чином упорядковану систему знань про суспільство як динамічно функціонуючий соціальний організм.

20. Кодування інформаційного повідомлення за допомогою вербальних символів означає використання:

- а) певного рисунка з привабливою кольоровою гамою;
- б) слів як певного набору комунікаційних символів;
- в) рисунків, слів та інших національних символів;
- г) рисунків, слів, фотографій, відеороликів та інших зрозумілих для сприймання символів.

21. Через що реалізується вербальний канал комунікації?

- а) міміку;
- б) передавання мовних повідомлень;
- в) покачування голови на знак згоди чи незгоди;
- г) жести.

22. Ініціатор маркетингових комунікацій, тобто сторона, яка надсилає звернення іншій стороні:

- а) ініціатор;
- б) комунікатор;
- в) відправник;
- г) ретроградор.

23. Сторона, котра отримує звернення виробника товару (посередника) та інформацію, яку воно містить:

- а) одержувач;
- б) адресат;
- в) ініціатор;
- г) комунікатор.

24. Що вивчає соціальна динаміка?

- а) умови і закони функціонування суспільної системи;
- б) закони розвитку соціальних систем і їх зміни;
- в) економічні закони;
- г) політичні закони.

25. Що вивчає соціальна статика?

- а) умови і закони функціонування суспільної системи;
- б) закони розвитку соціальних систем і їх зміни;
- в) державні закони;
- г) закони моралі.

26. Що являє собою соціальне явище?

- а) конкретна ситуація;
- б) комплексна програма заходів;
- в) явище обумовлене соціальною взаємодією;
- г) соціальна група.

27. Дайте визначення поняттю соціальний закон.

- а) зразок поведінки чи дій індивідів;
- б) об'єктивний та повторювальний зв'язок;
- в) значущість явищ і предметів;
- г) санкція.

28. Що таке соціальні відносини?

- а) вплив керівника па підлеглих;
- б) спонукання людей до праці;
- в) самостійний, специфічний вид суспільних відносин;
- г) психологічний вплив.

29. Що означає елемент комунікації «комунікатор»?

- а) спосіб розшифрування маркетингового звернення;
- б) змістовний засіб, що включає слова, звуки, зображення, символи;
- в) сторона, яка приймає звернення (повідомлення);
- г) сторона, яка передає звернення (повідомлення).

30. Що означає елемент комунікації «комунікант»?

- а) сторона, яка передає звернення (повідомлення);
- б) незаплановане викривлення інформації;
- в) сторона, яка приймає звернення (повідомлення);
- г) об'єднує всіх учасників процесу комунікації та носіїв інформації з моменту кодування сигналу до отримання його адресатом.

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Вербальні засоби спілкування – засоби мовного коду, тобто слова, словосполучення, речення, тексти, за допомогою яких передається інформація.

Екстралінгвістичні засоби спілкування – позамовні засоби спілкування, які безпосередньо чи опосередковано впливають на перебіг процесу спілкування.

Елементарні компоненти спілкування – найважливіші складові комунікативного акту.

Кінетика – вивчає зовнішні прояви людських почуттів та емоцій.

Невербальні засоби спілкування – елементи комунікативного коду, які мають немовну (але знакову) природу й разом із засобами мовного коду служать для створення, передавання і сприйняття повідомлень.

Паралінгвістичні засоби спілкування – засоби парамови у їх зв'язку із вербальними засобами спілкування.

Проксеміка – розміщення людей у просторі під час спілкування.

Елементарні компоненти спілкування

Спілкування як комунікативна діяльність – складний і динамічний процес, що характеризується безперервною взаємодією його учасників. Проте це процес не безладний чи хаотичний (навіть непередбачене спілкування), а чітко структурований.

Спілкування як системне утворення має чітку організацію, яку забезпечують взаємопов'язані і взаємозумовлені структурні елементи, з-поміж яких виділяють елементарні компоненти й засоби комунікації (засоби мовної системи, невербальні засоби, засоби інших семіотичних систем).

До елементарних компонентів спілкування відносять суб'єкт спілкування, об'єкт спілкування, предмет спілкування, засоби спілкування, канал комунікації, комунікативний шум, фільтри, зворотний зв'язок, контекст спілкування, продукт спілкування.

Суб'єкт спілкування (адресант, комунікатор, автор, мовець) – особа, яка створює, кодує і передає повідомлення у відповідній доступній для об'єкта спілкування формі (усно, письмово).

Об'єкт спілкування (адресат, реципієнт, слухач, читач, інтерпретатор) – особа, яка сприймає передане їй повідомлення, декодує його й інтерпретує відповідно до конкретних комунікативних умов.

Предмет спілкування (повідомлення) – інформація, що має певний зміст, втілений у конкретний код і переданий через доступний для комунікантів канал спілкування.

Засоби спілкування – відповідні коди, за допомогою яких передається повідомлення. Знання таких кодів є обов'язковим і для адресанта (суб'єкта спілкування), і для адресата (об'єкта спілкування). До найважливіших засобів спілкування належать засоби мовної системи (вербальні) й невербальні (екстралінгвістичні, паралінгвістичні та ін.) засоби.

Канал комунікації – шлях фізичного передавання повідомлення (предмета спілкування); доступний для обох учасників спілкування засіб, за допомогою якого передається повідомлення. У процесах спілкування використовують *вокальний* (слуховий, звуковий), *візуальний* (зоровий), *тактильний* (через дотик), *нюховий*, *смаковий* канали.

Комунікативний шум – деформація повідомлення (вибіркове сприйняття, семантичні перешкоди, надмірна кількість інформації, слабкий зворотний зв'язок), яка ускладнює процес його передавання чи сприйняття.

Фільтри – обмеження, які застосовуються щодо Інформації у процесі спілкування. Фільтри можуть бути *внутрішніми* (психологічного характеру) й *зовнішніми* (соціального й культурного характеру).

Зворотний зв'язок (зворотне повідомлення) – реакція адресата на отримане повідомлення, яка допомагає адресантові зорієнтуватися щодо досягнення чи недосягнення комунікативної мети.

Контекст спілкування – час, місце й умови здійснення спілкування.

Продукт спілкування – утворення матеріального й духовного характеру як підсумок спілкування.

Усі структурні складники спілкування як комунікативної діяльності функціонують не ізольовано, а взаємодіють під час створення, передачі, сприйняття й інтерпретації інформаційного повідомлення.

Вербальні й невербальні засоби спілкування

Український дослідник у галузі комунікативної лінгвістики Ф. Бацевич наголошує, що засобами комунікації є коди, тобто система відповідностей між формою і значенням повідомлення, а знання коду необхідне для передавання інформації усіма учасниками спілкування.

Засоби спілкування як структурні елементи процесу спілкування поділяються на вербальні, невербальні та засоби інших семіотичних систем.

З-поміж вербальних засобів виокремлюють матеріально виражені – *експліцитні* – одиниці різних рівнів мови (звук, слово, словосполучення, речення, текст) та *імпліцитні* – матеріально не виражені одиниці (правила

й закономірності організації мовної системи, правила спілкування). Обидві одиниці однаково важливі для здійснення спілкування.

Засоби мовної системи характеризуються такими рисами, як спеціалізація, продуктивність, недовговічність, довільність знаків мовного коду, здатність передаватися, обумовленість культурою.

Вербальні засоби – найважливіші складники процесу міжособистісного спілкування, тому що саме вони є основними носіями смислів повідомлень (звичайно ж, якщо мова не йде про спеціалізоване спілкування, наприклад, між людьми з вадами слуху).

Часто вербальні комунікативні засоби органічно доповнюються компонентами інших, окрім мови, знакових систем (графіки, схеми, малюнки, креслення, географічні карти, індекси, символи та ін.), які складаються із сукупності умовних знаків, що являють собою матеріально-ідеальну сутність, за допомогою якої пізнається щось нове, що лежить за межами його зовнішньої форми, і правил їх взаємозв'язку у визначеній сфері людської діяльності.

Окрім того, у спілкуванні важливу роль відіграють *позамовні засоби*, з-посеред яких виділяють акустичні, оптичні, тактильно-кінестезичні, ольфакторні й темпоральні.

За допомогою невербальних засобів учасники спілкування можуть отримати інформацію про особистість співрозмовника, його особистісні риси й комунікативну компетенцію, його належність до певної соціальної групи, про їхню соціальну й емоційну близькість чи віддаленість, характер відносин і їхню динаміку та ін.

Невербальні засоби спілкування, даючи значний відсоток інформації співрозмовникам один про одного можуть, з одного боку, ускладнювати чи унеможливити спілкування, а з іншого, – навпаки, полегшувати його чи сприяти його більш ефективному перебігу.

Ефективність спілкування залежить від урахування особливостей вияву всіх його структурних складників.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Роль інформації в сучасному суспільстві.
2. Основні галузі комунікативної лінгвістики та їх проблеми.
3. Базові поняття дисципліни «Соціальні комунікації».
4. Головні компоненти комунікаційного процесу.
5. Структурні моделі комунікації.
6. Комунікаційні бар'єри та комунікаційні девіації.
7. Основні функції спілкування. Функції типів комунікації.
8. Роль комунікації у суспільстві.
9. Основні відмінності спілкування людей і тварин.

10. Вплив персоналізації на сучасні процеси міжособистісного спілкування.
11. Найважливіші особливості сучасного спілкування.
12. Інформація невербальних засобів спілкування.
13. Роль контексту і ситуації в спілкуванні.
14. Важливість зворотного зв'язку у спілкуванні.
15. Особливості монологічного мовлення.
16. Найважливіші принципи організації діалогу. Типи діалогів.
17. Специфіка полілогу і спілкування в малих мовних групах.
18. Співвіднесеність понять «дискурс», «мовленнєвий жанр», «мовленнєвий акт».
19. Тональність спілкування. Чинники комунікації, що впливають на формування типів тональності спілкування.
20. Сутність та основні проблеми міжкультурної комунікації.
21. Роль мови і культури в процесах соціалізації людини.
22. Роль національно-культурних символів і стереотипів у процесі міжкультурної комунікації.
23. Межі впливу національно-культурних стереотипів на формування етнічних упередженостей.
24. Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету.
25. Типи комунікативних табу.
26. Особливості комунікативної поведінки українців.
27. Найважливіші типи комунікативних невдач у міжкультурному спілкуванні.
28. Комунікативна грамотність людини.
29. Важливість навички комплексного комунікативного аналізу спілкування для фахівця спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа.
30. Головні компоненти комунікаційного процесу.

Розподіл вагових коефіцієнтів оцінювання навчальної дисципліни

Модульний контроль		
СЕМЕСТРОВИЙ КОНТРОЛЬ-ЕКЗАМЕН		
Підсумкова оцінка (середньозважений бал)		
Поточна успішність		Семестровий контроль
Аудиторна робота	Контрольний захід	
Середньоарифметичне оцінок за національною шкалою	оцінка за національною шкалою	оцінка за національною шкалою
K_{1-0,3}	K_{3-0,3}	K_{4 - 0,4}

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Інтервальна шкала	Оцінка в балах за шкалою ECTS	Оцінка ECTS	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
				для екзамену
4,51-5,00	90 – 100	A	Високий (творчий)	відмінно
4,01-4,50	82-89	B		Достатній (конструктивно-варіативний)
3,51-4,00	75-81	C	Середній (репродуктивний)	
3,16-3,50	69-74	D		
2,51-3,15	60-68	E		
1,51-2,50	35-59	FX	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно з можливістю повторного складання
0,00-1,50	0-34	F		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

6. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: [підручник] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004.— 472 с.
7. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник/ Ф.Бацевич.— К.: ВЦ «Академія», 2004.— 344 с.
8. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації/ Ф.Бацевич.— К.: Довіра, 2007.— 205с.
9. Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві : психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : [моногр.] / В.М.Бебик.— К.: МАУП, 2005.— 440 с.
10. Братко О.С. Маркетингова політика комунікацій: [Навчальний посібник]/ О.С.Братко. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006.– 275 с.
11. Галлін Д., Манчіні П. Сучасні медіасистеми: три моделі відносин ЗМІ та політики / Переклад з англ. О. Насика. –К.: Наука, 2008. –320 с.
12. Квіт С. Масові комунікації: [підручник] / С.Квіт.— К. : НАУКМА, 2008.— 206 с.
13. Виходець О.М. Соціальні комунікації в культурі української організації : монографія / О.М. Виходець – О. : Олтех, 2010. – 285 с.
14. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук. – К. : Центр учбової літератури, 2007 – 344 с.
15. Кайдалова Л.Г. Психологія спілкування : навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х. : НФАУ, 2011. – 132 с.
16. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. /Ю.В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
17. Кручек В.А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування : навч. посіб. / В.А. Кручек. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 273 с.
18. Олійник О. Ділове спілкування : навч. посіб. / О. Олійник. – Красноармійськ : КП ДонНТУ, 2009. – 308 с.
19. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : підручник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – 348 с.
20. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. : І.М. Плотницька, О.П. Левченко, З.Ф. Кудрявцева та ін. ; за ред. І.М. Плотницької, О.П. Левченко. –К. : НАДУ, 2011. – 128 с.
21. Пентиліук М.І. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. / М.І. Пентиліук, І.І. Маруніч, І.В. Гайдаєнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2010. – 224 с.
22. Плетнєва О.Л. Усне ділове спілкування: навч. посіб. / О.Л. Плетнєва. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2008. – 51 с.
23. Прищак М.Д. Етика і психологія ділових відносин : навч. посібник /М.Д. Прищак, О.Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 309 с.
24. Філоненко М.М. Психологія спілкування: підручник /М.М. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.
25. Холод О.М. Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. – К. : КиМУ, 2010. – 391 с.

Допоміжна література

- 21.Белова А.Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики / А.Д.Белова // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук, праць. – К.: Логос, 2004. – Вип. 10. – С 11-16.
- 22.Берегова О. Соціокультурна комунікація в українській національній традиції: історичний аспект/ О.Берегова // Українське музикознавство. Вип.34: Науково-методичний збірник.— К.: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2005.— С.12-32.
- 23.Висоцька О.Є. Комунікація як основа соціальних перетворень (у контексті становлення постмодерного суспільства) : [моногр.] / О.Є.Висоцька.— Дніпропетровськ: Інновація, 2009.— 316с.
- 24.Владіміров В.М. Хаос — Розуміння — Масова комунікація: [моногр.]/ В.М.Владіміров.— К. : КиМУ, 2006.— 366 с.
- 26.Гірник А.М. Основи конфліктології/ Андрій Гірник.— К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010.— 222с.
- 27.Іванов В. Ф. Соціологія масової комунікації:[навч. посібник]/ В.Ф.Іванов.— Черкаси : ЧДУ, 2003.— 193 с.
- 28.Ковалевська Т.Ю.Основи ефективної комунікації: порадник управлінцеві на щодень [Навч. пос.]/ Т.Ю.Ковалевська, С.А.Бронікова. – Одеса : Фенікс, 2008.— 140с.
- 29.Косюк О. М. Теорія масової комунікації [Текст] / О.М. Косюк.— Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2007.— 147 с.
- 30.Лук'янець Т.І. Маркетингова політика комунікацій : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни]/ Т.І. Лук'янець.— К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2002.— 272 с.

Навчально-методичне видання

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Методичні вказівки до проведення практичних занять

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
029 інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої
Продукції ДК №4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ, 89600, м. Мукачево, вул.. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>